

Universitetspolitisk program 2020

Forord

I Frit Forum mener vi, at universiteterne har brug for et reelt kvalitetsmæssigt eftersyn. De sidste årtier er det faglige niveau og kvaliteten blevet presset af uhensigtsmæssige incitamentstrukturer, hvor kvantitative mål om, at flere skal gennemføre en universitetsuddannelse, har fået lov til at gå forud for kvalitative mål om at sikre et højt fagligt niveau. Resultatet har været talrige niveausænkninger, forkortet pensum, reducerede bachelor- og specialekrav.

Løsningsforslagene, der præsenteres i dette oplæg, er ikke udtømmende, men angiver en retning for, hvordan vi i Frit Forum mener, at vi kan sikre reel faglig kvalitet og et højt fagligt niveau på landets universiteter.

I programmet præsenteres først de overordnede visioner og problemstillinger, vi har for universiteterne i Danmark og herefter konkretiseres disse til løsningsforslag, som kan bruges i universiteternes råd og nævn.

Universitetets rolle

Universiteternes rolle er at understøtte, at vi som samfund bliver ved med at udvikle os og blive klogere på verden omkring os. Dette gælder indenfor alle hovedområder. Universitetet som institution er en essentiel del af vores samfundsudvikling, og det vidensgrundlag beslutninger træffes på. Derfor skal universiteterne sikre forskning af høj kvalitet, der kan berige os alle og vidensformidle til det omkringliggende samfund, uden at skulle gå på kompromis med kvaliteten for at tilgodese omkringliggende dagsordner. Universiteterne skal formidle viden ved at være vidensaktør for beslutningstagere og andre, men også ved at uddanne dimittender, gennem forskningsbaseret undervisning, til at kunne omsætte, benytte og formidle den viden, de erhverver sig gennem deres studier, og dermed skaber øget værdi for samfundet.

Samtidig er universitetets rolle at uddanne stadigt flere dimittender til et stadigt voksende akademisk arbejdsmarked. Over de sidste årtier har det været et politisk ideal, at flere unge skulle have en længere uddannelse, hvilket har ført til, at op mod 30 procent af en ungdomsårgang nu vælger en universitetsuddannelse. Derved er optaget på 20 år mere end

fordoblet. Det har haft konsekvenser for både universiteterne og arbejdsmarkedet. Dette har rykket ved universiteternes traditionelle rolle som højeste vidensinstitution til i højere grad at have øget fokus på at være en uddannelsesinstitution for flere og flere studerende. Et arbejdsmarked, der som følge af det øgede optag, er blevet mere usikkert og har forskubbet sig, så akademikere nu risikerer at fortrænge andre faggrupper og ende i jobs, der ligger relativt langt fra deres egentlige faglighed. Derfor har universiteterne en kerneopgave i at uddanne til det stadigt voksende akademiske arbejdsmarked på en ansvarlig måde, der tilgodeser de studerendes muligheder såvel som arbejdsmarkedets behov.

Det er afgørende, at dette sker uden, at det kompromitterer traditionerne for vidensudvikling og kernefaglighed på universiteterne. Det arbejdsmarked, universiteterne skal uddanne til, er det akademiske arbejdsmarked, og derfor er det vigtigt, at universiteternes uddannelser er akademisk og teoretisk forankrede.

Der er imidlertid flere eksempler på, at dette ikke altid er tilfældet i dag. Over de sidste årtier har universiteterne, som følge af den uhensigtsmæssige økonomiske struktur, været i konkurrence med hinanden om at få de studerende til at søge optag hos netop dem. Som følge af denne konkurrence har universiteterne gennem 00'erne og 10'erne oprettet nye, 'smarte' uddannelser for at lokke de studerende til. Det er imidlertid ikke alle disse nye studier, der har den akademiske tyngde, de burde, og som formår at sammensætte et pensum med den akademiske ballast, der bør være i en universitetsuddannelse. Derfor har universitet altså en vigtig opgave i at sikre den akademiske dannelse, og dermed den videnskabsteoretiske forankring, på de fag, hvor det i dag ikke er tilfældet. Så også de studerende på disse studier bliver rustet til at indgå på arbejdsmarkedet på dygtig og hensigtsmæssig vis på baggrund af deres faglighed.

Man skal ikke gå på universitetet i flere år for af blive uddannet til det brede arbejdsmarked, men også for at opnå den akademiske dannelse, hvor man lærer at anskue og analysere problemstillinger ud fra akademiske principper, metoder og teorier, som passer til netop det akademiske arbejdsmarked. Derfor skal alle, der dimitterer fra universiteterne, have erhvervsrettede kompetencer såvel som en naturlig akademisk dannelse og forståelse med i bagagen.

Frihed gennem ansvar og kompetencer

I Frit Forum kæmper vi for et universitet, hvor den enkelte har frihed til at vælge den uddannelse, som vedkommende har de fornødne kompetencer til og er mest motiveret for at gennemføre. Frihed på universiteterne er for os kun oprigtig, hvis den tilfalder alle, og det må derfor aldrig være ens forældres pengepung eller ens baggrund, der afgør ens uddannelsesvalg eller muligheder for at gennemføre uddannelsen.

Frit Forum mener, at det er essentielt, at de studerende får friheden til at tage ansvar for egen læring. Universitetet og underviserne må ikke umyndiggøre de studerende, fordi de frygter, at nogle studerende ikke kan håndtere den givne frihed, og potentielt frafalder studiet. I Frit Forum tror vi på frihed under ansvar for den enkelte, og at dette er en del af dét at studere på universitetet.

Ansvar for fællesskabet og sig selv

For os er solidaritet viljen til sammenhold og fællesskab, hvorfor den enkelte ikke unødigt skal individualiseres. Vores fokus på fællesskab betyder imidlertid ikke, at vi negligerer behovet for individuelle eksaminer og bedømmelser, men derimod, at vi vedkender os, at alle i løbet af deres studietid kan få brug for en hjælpende hånd. For at dette kan lade sig gøre, kræver det et veludbygget fællesskab på universitetet, hvor alle yder en indsats. Fællesskabet skal ikke kun vise solidaritet med den enkelte, men den enkelte har også pligt til at tage ansvar for fællesskabet. Frit Forum er imod free-rider kulturen, der findes på flere universiteter, hvor enkelte individer lukrerer ufortjent på fællesskabet. Det gælder for eksempel i gruppearbejde eller til gruppeeksamener, hvor enkeltpersoner ikke bidrager til det fælles arbejde, men klarer sig igennem på andres indsats.

I Frit Forum anerkender vi, at alle studerende har forskellige evner og forudsætninger. Derfor mener vi også, at den enkelte skal have mulighed for at udnytte sin evner til fulde, og det skal derfor altid være kompetencer og motivation, der afgør, om man gennemfører en universitetsuddannelse. Derfor skal vi også tilskynde, at den enkelte vælger en uddannelse, der passer til ens kompetencer og motivation, så det i højeste grad bliver op til den studerendes arbejdsindsats og evner, hvordan man klarer sig på universitetet.

Ret og pligt gennem samfundsansvar

Rettigheder går hånd i hånd med pligter. Dermed er det at studere både en ret, som alle skal have fri og lige adgang til, men vi må aldrig glemme, at det også er en pligt, at vi dedikerer og engagerer os i vores studier for at dygtiggøre os.

Derfor mener vi, at vi skal stille højere krav til os selv og hinanden på universiteterne. Nedprioriterer man studierne, er det samtidig en nedprioritering af den udvikling og de kompetencer, som ellers skal komme det fælles samfund til gode, når man dimitterer fra universitetet og træder ud på arbejdsmarkedet. Balancen mellem rettigheder og pligter er dermed ikke kun forudsætningen, men også nødvendigheden for, at samfundet forsætter sin vidensudvikling - og her skal de studerende naturligvis yde deres del.

Frit Forum er garant for løsninger

Der hvor Frit Forums lokalforeninger i særdeleshed har indflydelse – og mulighed for indflydelse – er på universiteterne. Universiteterne er vores naturlige arena. Derfor er dette oplæg kommet til verden med et ønske om at præsentere nye løsninger på en række udfordringer, der findes på universiteterne. Løsninger som skal implementeres gennem universiteternes råd og nævn. Dette med fokus på at skabe et bedre universitet med et højt fagligt niveau og en høj faglighed for alle studerende.

Når man bedriver universitetspolitik, er det vigtigt at have for øje, at beslutninger foretaget i de forskellige beslutningsorganer hænger sammen og influerer hinanden, og derfor kan man ikke altid endegyldigt løse et givent problem i ét organ alene. Det kan være et led i en strategi lavet på bestyrelsesniveau, der får konsekvenser for handlingsrummet på studienævnsniveau m.m. På den måde hænger universitetspolitikken sammen.

Derfor er dette program heller ikke udtømmende for alle de udfordringer, vi ser på landets universiteter, men skal derimod fungere som kompas for Frit Forums ideologiske afsæt på universiteterne, og det vil have fokus på at sikre høj faglighed og faglig kvalitet i en tid, hvor usunde incitamentstrukturer har det med at presse universiteterne til at slække på netop dette. Nedenfor er præsenteret en række løsninger, der skal hjælpe med at sikre høj kvalitet og faglighed.

Studienævn

At universiteternes økonomiske incitamentstrukturer er uforholdsmæssige, kommer til udtryk i flere af de prioriteringer, beslutningsorganerne foretager. Det ses tydeligt på arbejdet i mange af landets studienævn, hvor der i en årrække er blevet gjort besparende tiltag. Nogle af disse har imidlertid forringet kvaliteten af de enkelte uddannelser, haft negative effekter på det faglige niveau, og enkelte har endda udfordret de studerendes retssikkerhed. Det skal ændres. I Frit Forum ønsker vi at præge studienævnene, fordi det er i dette organ, der kan udvikles allermest konkret universitetspolitik til gavn for studerende på de enkelte fag. Frit Forum vil derfor være en pragmatisk og realistisk stemme, der arbejder for, at universiteternes udfordrede økonomi ikke går ud over det faglige niveau og kvaliteten af uddannelserne. Vi står derfor altid på de studerendes side, når det handler om at sikre et højt fagligt niveau, uanset hvad man læser.

Frit Forum værner om de studerendes rettigheder

Studieordningerne udgør en essentiel del af arbejdet i studienævnene. De sætter rammen for, hvordan det enkelte fag bygges op, og hvordan der prioriteres på faget. Med andre ord udgør studieordningerne kernen af meget studentpolitisk arbejde i studienævnene.

En helt essentiel del af studieordningerne er eksamenerne. De er en væsentlig del af det enkelte kursus, og det er derfor også vigtigt, at de lever op til en vis standard. Men fordi universiteterne er udfordrede økonomisk, er der imidlertid sket en udvikling, hvor kvaliteten af bedømmelserne af de studerendes indsats over tid er kraftigt forringet.

For rigtig mange studerende er mundtlige eksamener således noget, man kun oplever meget få gange i løbet af sin studietid, og for endnu flere er det mundtlige forsvar af bachelor såvel som speciale blevet fjernet. Begge med det argument, at det er økonomisk ressourcekrævende. I Frit Forum mener vi, at det er en forkert prioritering at fjerne elementer, der har så stor indflydelse på de studerendes faglighed som det mundtlige forsvar. Derfor vil vi også arbejde for, hvad vi mener bør være en minimumsrettighed for de studerende; at de får mulighed for at forsvare deres speciale samt at de løbende gennem deres studietid generelt møder forskellige typer eksamensformer.

Det er også afgørende, at bedømmelsen af en eksamen altid sker på baggrund af det faglige niveau, den enkelte udviser i eksamenssituationen. Derfor har man også indlagt instanser, der kan understøtte de studerendes retssikkerhed, så det bliver netop eksamenspræstationen, der

tages udgangspunkt i til bedømmelsen og ikke omkringliggende faktorer, så som den studerendes ageren i undervisningen eller forholdet til underviseren.

Det sker dog flere steder, at studerende kun oplever at have eksternt censur på en eksamen meget få gange i løbet af hele deres studietid. Dette er ikke ønskværdigt, da den eksterne censor er mere neutral end en intern censor, som fx sagtens vil kunne have undervist den studerende på tidligere kurser. Derfor kan det interne censur i nogle tilfælde risikere at udfordre den studerendes sikkerhed i at blive bedømt alene på eksamenspræstationen. Frit Forum mener derfor, at der som minimum bør indføres en ret til ekstern censur på alle ikke-anonymiserede eksamener.

Der findes imidlertid endnu grellere eksempler på, hvordan de studerendes retssikkerhed udfordres. Det opleves på flere af landets universiteter, at de beskyttende instanser helt mangler. På flere universiteter er det fx praksis, at eksamensopgaver ikke anonymiseres. Nogle steder er det endda tilfældet, at de studerende skal oplyse navn - og sågar er der tilfælde, hvor de skal vedlægge et vellignende foto. Anonymiserede eksamensopgaver er med til at sikre en uafhængig bedømmelse af den studerendes eksamen, og det er derfor essentielt, at dette indføres på de universiteter, hvor det ikke allerede er tilfældet.

Samtidig gælder det, at der til nogle eksamener ikke er tilknyttet en censor, og det er derved underviseren, der skal agere både censor og eksaminator. Ved at fjerne censoren, fjerner man den uafhængige part og derved også sikkerheden i en neutral bedømmelsesinstans.

I Frit Forum mener vi, at det er helt uacceptabelt, at de studerendes retssikkerhed på denne måde fjernes, fordi det kan spare universiteterne penge, og vi vil derfor altid arbejde for, at retssikkerheden overholdes, og at bedømmelser af en eksamen sker på baggrund af præstation og kompetencer.

Universitetet skal stille tydelige krav og forventninger

Til det at studerer på et universitet, hører det sig til at man administrerer sin egen arbejdsindsats og egen tid, og at universiteterne som udgangspunkt har tiltro til at de studerende kan agere som ansvarsfulde mennesker. Kan en studerende ikke det, kan universiteterne kvittere med lave karakterer eller ved at dumpe studerende, der ikke lever op til den faglige standard.

På universitetet findes fx en del selvstudie, og det er generelt den enkelte studerende, der som voksent menneske selv må administrere og være ansvarlig for sin læring. Her er universitetets opgave at facilitere læringsprocessen.

Derfor er det også problematisk, når universiteterne eksempelvis indfører fremmødepligt. På flere universiteter er det blevet indført, at studerende kan bestå et kursus bare ved at møde op til undervisningen. Dette hører ikke hjemme på universiteterne, og det bidrager til at devaluere det faglige niveau og forventningerne til de studerendes arbejdsindsats.

Argumentet for at bruge fremmødepligt som krav til at bestå et fag er ofte økonomisk, da man sparer udgiften til at afholde eksamener. Det har derimod vist sig at være ressourcetungt, idet det kræver ekstra administrative ressourcer at tjekke fremmødet. Derved bliver besparelsen ved at fjerne den reelle eksamen minimal. Derfor mener vi i Frit Forum også, at fremmødepligt som eksamensform bør afskaffes samt at det bør være et absolut minimum, at kurser afsluttes med en reel bedømmelse.

Vi mener samtidig, at fremmødepligt bør afskaffes, fordi det er de studerendes eget ansvar at tilegne sig den læring, der bliver stillet til rådighed for dem. Det er ikke universitetets opgave at sikre, at de studerende møder op til undervisningen. Erfaringer viser også, at fremmødepligten har en negativ effekt på frafaldet, hvor studerende, der ikke er motiverede for studiet, er længere tid om at droppe ud, og derved trækker ressourcer, der ender med at være spildte. Grundlæggende er fremmødepligten altså en misforstået omsorg for de studerendes læring, som de selv bør administrere.

Udover fremmødepligten ses på flere fag også andre tiltag, der mest af alt er en misforstået omsorg for de studerende, kombineret med en spareøvelse. Det gælder fx at man på flere fag har valgt at fjerne karakterer på første semester - eller sågar på hele det første år. Argumentet er ofte, at der skal være fokus på fagligheden, men samtidig handler det om, at det sparer universitetet for ressourcer til at afholde eksamener. Det er problematisk, at universiteterne laver spareøvelser under dække af, at det øger fokus på fagligheden. I Frit Forum mener vi, at især de første semestre på et studie bør have et ekstra stort fokus på feedback såvel som indføring i studiet og forventningerne til de studerende på studiet og i eksamenssituationen. Suppleres karakteren med feedback kan det bedre understøttes, at de studerende både ved, hvad der forventes af dem, hvordan deres niveau er samt mærker, at der stilles høje og tydelige krav til dem. Derfor mener vi i Frit Forum, at hvis karakterer suppleres med en ordentlig feedback og en grundig

indføring i studiet, kan det gøres til en mindre markant omvæltning for de nye studerende at starte på et universitetsstudie og give dem bedre forudsætninger for at knække den akademiske kode allerede i starten af deres studietid.

Udover at fremmødepligt og karakterløse semestre gør det svært for de studerende at gennemskue, hvad der forventes af dem, har man sløret forventningsbilledet yderligere, og devalueret de studerendes arbejdsindsats, ved at øge andelen af bestået/ikke-bestået eksamener markant. Erfaringer viser, at de studerende, udover at være i tvivl om, hvad der forventes af dem til en bestået/ikke-bestået eksamen, lægger en langt mindre indsats, end hvis det gjaldt en eksamen med karakter. For selvom flere studerende oplever, at der skal mere til, end en indsats, der svarer til karakteren 02, så opleves det overvejende, at de faglige krav til bestået/ikke-bestået eksamener er lavere, og man derfor kan slippe afsted med en relativt mindre arbejdsindsats til denne type eksamener. Gennemgående for bedømmelserne ved bestået/ikke-bestået eksamener er, studerende er i tvivl om, hvordan de egentlig har præsteret fagligt til den givne eksamen. Derfor stiller vi os i Frit Forum meget kritiske overfor bestået/ikke-bestået bedømmelser og arbejder studienævnene for at begrænse mængden af denne type bedømmelser og i stedet indsætte karakterbedømmelser, da disse giver et mere retvisende billede af de studerendes faglighed og forventningerne til dem.

I Frit Forum mener vi grundlæggende, at det er afgørende, at universiteterne fra starten af stiller høje og tydelige krav til de studerende, så de har en chance for at gennemskue, hvad der forventes af dem, og så de mærker seriøsiteten i at tage en universitetsuddannelse. Derfor vil vi altid i studienævnene arbejde for, at strukturer og tiltag, der devaluerer forventningsniveauet, og generelt gør det svært for de studerende at gennemskue, hvad der forventes af dem, fjernes.

I Frit Forum mener vi, at det aldrig må være den studerendes sociale, økonomiske eller akademiske baggrund, som afgør den studerendes mulighed for at knække den akademiske kode på universitetet. Derfor arbejder vi for markant mere individuel feedback på alle studier.

På mange studier er feedback reduceret til en karakter. Et tal fortæller dog kun om en opgaves overordnede niveau, og ikke hvilke parametre den studerende bør fokusere på for at blive bedre. Derfor er individuel feedback fundamentet for, at den enkelte studerende med hårdt arbejde kan knække den akademiske kode.

Hvis den studerende kommer fra en familie uden akademikere, er feedback fra underviserne det eneste akademiske sparring, som den studerende får. Derfor kan bedømmelser uden feedback kun

anvendes i begrænset omfang, hvis studerende med alle slags baggrund, skal have lige muligheder på universitetet.

Krav om dygtige undervisere

Universiteterne skal også stille krav til deres ansatte. Det opleves desværre til tider, at nogle af de undervisere, der i høj grad ser sig selv som værende forskere ikke sørger for at sikre, at de også yder god undervisning til de studerende. Det er ikke godt nok. De studerende skal altid kunne forvente undervisning af høj kvalitet.

Som det er i dag føres kontrollen med undervisningskvaliteten i høj grad gennem evalueringer udført af de studerende i løbet af kurset. Dog opleves det i flere studienævn, at disse bliver gennemgået, men derudover ikke benyttet til yderligere kvalitetssikring. Det er skal ændres.

I Frit Forum mener vi, at universiteterne og institutterne aktivt skal sikre en tilfredsstillende undervisningskvalitet. Dette kan fx gøres ved økonomisk at straffe de institutter, hvor underviserne ikke benytter sig af de tilbudte kurser om at sikre godt undervisningsmiljø. På den måde får undervisere og institutter et stærkt incitament til at sikre, at underviserne arbejder med undervisningskvalitet. Samtidig skal institutterne gøre de ansatte opmærksomme på, at det er vigtigt, at de også leverer på underviserfronten, når det indgår i stillingen. Derudover skal evalueringerne, foretaget af de studerende, tages seriøst i studienævnene, så de bliver et reelt redskab og ikke bare en formalitet, som de opleves mange steder.

Mulighed for at knække den akademiske kode

Som studerende på universitetet er man ansvarlig for egen læring, men det kan være gavnligt at have nogle at sparre med for at forstå og knække den akademiske kode, især i starten af ens uddannelsesforløb. En undersøgelse foretaget af Djøf viser, at studiegrupper er med til at øge de studerendes trivsel - socialt såvel som fagligt. Studiegrupper mindsker frafald og giver de studerende andre kompetencer end en underviser nødvendigvis kan. Det gælder fx samarbejdsevner, diskussionsevner og styrket mundtlighed.

I Frit Forum mener vi, at studiegrupper bør nedsættes administrativt på første semester, på de universiteter og studier, hvor det giver mening. Vi ser det som en vigtig læring at kunne arbejde

sammen med forskellige mennesker, som man også vil opleve det på arbejdsmarkedet, og det understøtter samtidig, at nye studerende danner relationer på deres studier. På de universiteter, hvor studiegrupperne hovedsageligt bruges til for eksempel at læse til forelæsningerne, drøfte pensum og lave opgaver til undervisningen, giver det mening, at disse nedsættes administrativt, og med mulighed for at udtræde af gruppen, hvis samarbejdet ikke fungerer eller studieformen ikke er gavnlig for den enkelte studerendes læring samt hvis de studerende senere i deres studietid ønsker at danne nye grupper.

Frit Forum anerkender dog, at dette tiltag ikke vil fungere optimalt på de universiteter, hvor studiegrupper nedsættes som projektgrupper, og hvor der skrives projekter i grupper på hvert semester. I Frit Forum ser vi administrativt nedsatte studiegrupper i starten af studietiden, som en god måde for de studerende at udvikle sig fagligt og socialt. Dermed ikke sagt, at studiegrupper i alle henseender skal ses som den perfekte løsning. Flere universiteter har indført gruppeeksamener, hvilket har gjort, at enkelte studerende kan freeride på studiegruppen, fordi den enkelte studerendes evner ikke er i fokus. I Frit Forum ser vi denne form for brug af studiegrupper, som en bjørnetjeneste for de studerende, og vi mener, at det er essentielt, at hvis universiteterne vælger at afholde gruppeeksamener, skal de studerende bedømmes individuelt og ud fra den enkeltes præstation og kompetencer. Den studerendes ansvar for egen læring er nemlig kun mulig, hvis universiteterne også sætter fokus på den enkelte i deres bedømmelser.

Udover studiegrupper kan også mentorordninger bidrage til, at nye studerende knækker den akademiske kode, samt danner sig et netværk på studiet. Mentorordninger, hvor ældre studerende fungerer som mentorer for en gruppe nye studerende, kan samtidig bidrage til, at de nye studerende får indblik i fagligheden såvel som forventningerne til dem som studerende. Frit Forum kæmper derfor for, at den enkelte uddannelse skal understøtte mentorordninger gennem administrative og økonomiske ressourcer.

Tiltag, der hjælper nye studerende med at knække den akademiske kode, er også nyttige, fordi de bidrager til den dyrkelse af den fagfaglighed, der bør være på uddannelserne. De studerende oplever derved at møde et fællesskab, der understøtter, men også forventer noget af dem. Det forpligter de studerende til at tage ansvar for deres læring, og tilbyder dem en hjælpende hånd til at navigere i den akademiske verden, hvilket især studerende fra ikke-akademiske hjem kan have stor gavn af.

Et sundt studiemiljø – ansvar og løsninger

Et sundt studiemiljø er vigtigt for mange studerendes faglighed. En række trivselsundersøgelser, foretaget af universiteterne, har vist, at stress er noget af det, der har størst påvirkning på, om de studerende trives i deres studiemiljø. Stressdiskussionen på universiteterne har de sidste år imidlertid ofte været begrænset til at handle om usunde strukturer, skabt af universiteterne, der skaber mistro blandt de studerende, og at der derfor partout skal tilføres flere penge til området, for at problemet kan løses. Den diskussion er meget ensidet. Det er vigtigt, at universitetet fastholder et højt fagligt niveau og ikke ændrer deres krav, fordi nogle studerende oplever at blive stressede i løbet af deres studietid. Til gengæld er det afgørende, at kravene og forventningerne til de studerende er helt tydelige, fordi undersøgelserne viser, at utydelige forventninger er noget af det, der stresser de studerende mest.

Det er vigtigt at understrege, at det ikke er universiteternes kerneopgave at afhjælpe stress blandt de studerende. Derfor er det vigtigt, at de studerende lærer at navigere i en hverdag, hvor deadlines er mange, og der stilles krav fra flere fronter. Det kræver selvdisciplin og vilje at tage en universitetsuddannelse, og det skal være svært.

Universiteternes ansvar ligger heroverfor i at modvirke strukturer, der gør det svært for de studerende at leve op til de krav, der bliver stillet. Det gælder fx hvis det ikke er tydeligt for de studerende, hvad der forventes af dem. Derfor mener vi, at det er vigtigt, at det fremgår tydeligt og let forståeligt, hvad kurserne kræver, og at underviserne har fokus på at tydeliggøre, hvad der forventes på de enkelte kurser. Som supplement til dette kan også bruges studievejledningen samt førnævnte mentorordning og studiegrupper, der kan bidrage til at afhjælpe de studerendes forvirring omkring forventningerne til dem, og løfte deres trivsel på studierne.

Tilknytningen til arbejdsmarkedet

Noget andet af det, der presser de studerende, er, at en universitetsuddannelse for mange ikke nødvendigvis er kompetencegivende i sig selv til at få et relevant job efter de dimitterer, og at de er i tvivl om, hvordan de benytter deres faglighed i praksis.

Det er vigtigt, at det er tydeligt for de studerende, hvordan de kan bruge deres faglige kompetencer efter endt uddannelse, og at arbejdsmarkedet ved, hvad de skal forvente af dimittenderne. Derfor skal der stilles krav til universiteterne om at formidle, hvilke kompetencer netop deres studerende

kan tilbyde erhvervslivet, og sikre, at de studerende ved, hvordan de bruger disse kompetencer i praksis. Det kan gøres på flere måder.

Som det er i dag, er der stor forskel på, hvordan mulighederne for praktik er fra uddannelse til uddannelse. Der er stor forskel på de studerendes muligheder for praktik på studiet, alt efter hvilke uddannelser de læser. Nogle studier tillader praktik i et semester svarende til 30 ECTS-point, mens andre studier helt har undladt denne mulighed for de studerende.

I Frit Forum vil vi i studienævnene arbejde for, at universiteterne skal gøre det muligt for studerende at tage praktik svarende til 30 ECTS-point på både bacheloren og kandidaten. Det vil dels øge de studerendes kendskab til arbejdsmarkedet, og dels øge virksomhedernes kendskab til de studerendes kompetencer. Såfremt en fuldtidspraktik på 30 ECTS-point ikke kan forliges med pensum på en given bacheloruddannelse, skal disse uddannelser udbyde deltidspraktik på 15 ECTS-point på bacheloren, udskyde dele af pensum til kandidatfagene for dem, der vælger fuldtidspraktik eller understøtte, at det er muligt for de studerende at forlænge deres bachelor med et semester.

For Frit Forum er det samtidig altafgørende, at de studerendes rettigheder bliver håndhævet i praktikken. På flere praktikpladser forventes det, at de studerende arbejder langt over det timetal, der er anført i den praktikkontrakt, der er indgået mellem universitetet og arbejdspladsen. Dette er især et problem for studerende i deltidspraktik, der har et fag ved siden af praktikken, og som bliver pressede på tid, når praktikken viser sig meget mere krævende end den burde. Samtidig oplever nogle studerende, at de opgaver, de tildeles i praktikken, ikke matcher det læringsudbyttet, de bliver lovet. Nogle studerende ender derfor i situationer, hvor de bliver degraderet til ”praktikanten, der printer og laver kaffe”. Det skal ikke ske, og universiteterne skal stå vagt ved sine studerendes rettigheder. Derfor vil Frit Forum i studienævnene kæmpe for at universiteterne understøtter, at der ikke sker brud på de studerendes rettigheder, når de er i praktik.

Konkret vil Frit Forum arbejde for at universitetet tildeler en vejleder, der kan tiltræde og indgå i dialog med arbejdspladsen. Denne skal hjælpe med at sikre, at de studerendes rettigheder bliver overholdt samt at den studerendes læringsudbytte sikres og faglige interesser stimuleres. Det er under alle omstændigheder essentielt, at studienævnene som minimum sørger for at informere de studerende om deres rettigheder. Dette kan for eksempel gøres i samarbejde med relevante fagforeninger.

Praktikken er en god mulighed for at skabe en tilknytning til og forståelse for det akademiske arbejdsmarked, hvor de studerende har mulighed for at teste deres kompetencer i praksis. En anden måde at gøre dette, er gennem en erhvervsorienteret tilgang til undervisning, hvor de studerende simulerer opgaver, de vil kunne blive stillet overfor, når de kommer ud på arbejdsmarkedet. Dette er allerede tilfældet på mange studier i dag. I Frit Forum mener vi, at det er positivt, at universiteterne supplerer undervisningen med praksisfaglige øvelser, der giver de studerende indblik i, hvordan deres kompetencer vil kunne komme i spil i mulige jobsituationer. Det er dog vigtigt, at dette bliver et supplement til den akademiske læring og ikke træder i stedet for det teoretiske fundament, som en akademisk uddannelse altid bør bygge på.

Uddannelse til arbejdsmarkedet

Akkrediteringsrådet anbefaler universiteterne at holde deres bachelorindgange bredere end det nogen steder er tilfældet i dag. Når nogle af disse bachelorindgange bliver alt for snævre, uddanner universiteterne for mange nichespecialister, hvilket har som konsekvens, at der uddannes til overledighed.

Samtidig har bredere bachelorindgange en positiv indvirkning på studiemiljøet på de små fag, idet der kan opnås bredere akademisk viden tidligt på studiet. Så har de studerende løbende mulighed for at specialisere sig mere og mere i den ønskede retning i trin med, at de lærer fagområdet mere og mere at kende.

Det gælder især for de helt små fag, der optager mellem 5 og 10 personer om året, at specialiseringen er meget høj fra første dag, og de studerende derfor med det samme så at sige låses i deres faglighed. På disse fag er frafaldet relativt højere end frafaldet generelt, fordi fagligheden er så låst fra start, samt at de studerendes faglige og sociale fællesskab er meget småt, når der kun er omegnen af 5-10 personer på en årgang. Sammenlægger man disse meget små fag, hvor det giver mening, med lignende fag, så der i stedet er op omkring 20-30 studerende på en årgang - og dermed et hold -, øger det ifølge universiteternes egne erfaringer samt uddannelsesministeriets undersøgelser trivselen og modvirker det meget høje frafald, der ofte ses på de helt små uddannelser. Samtidig med at det giver de studerende mulighed for at specialisere sig løbende eller holde deres uddannelse mere åben, end det ellers var tilfældet.

Det er derfor vigtigt at understrege, at sammenlægningen ikke handler om de i forvejen meget brede fag, og det er langt fra den RUC'ske model med basisår for alle, der læser inden for samme hovedområde, vi arbejder efter. Vi ønsker ikke, at alle de studerende skal uddanne sig som generalister. Det, vi derimod ser, er, at beslægtede fag kan få noget positivt ud af at sammenlægges i starten af studierne for derefter at blive mere opdelte og specifikke efterhånden. Med dette bliver der også mulighed for yderligere specialisering på kandidaten eller at holde sin uddannelse bare lidt bredere, så man undergår for mange nichespecialister til et meget begrænset arbejdsmarked – og dermed overledighed.

Derfor mener vi også, at universiteterne bør undersøge mulighederne for at sammenlægge meget smalle bachelorindgange, hvor det giver mening, og som er relevante for arbejdsmarkedet, så de studerende specialiserer sig løbende gennem studiet eller kan holde deres uddannelse bare dét bredere.

Arbejdet med bachelorindgangene samt den eventuelle sammenlægning af fag, er det både noget, der skal ses på i studienævnene og i akademisk råd på de enkelte fakulteter.

Akademisk råd

Samfundsrelevans skal prioriteres i forskningen

Universiteterne har en kerneopgave i at understøtte, at vi som samfund bliver ved med at udvikle os og blive klogere på, hvordan vi skaber det bedste samfund. Universitetet som institution er en essentiel del af vores samfundsudvikling og det vidensgrundlag, beslutninger træffes på. Denne videnstilegnelse kommer i høj grad fra den forskning, universiteterne udfører. En forskning, som i høj grad er finansieret af den danske stat.

Derfor mener vi i Frit Forum også, at udgangspunktet for al forskning bør være, at det skal være samfundsrelevant. Det betyder, at præmissen for forskningen skal være at berige vores samfund med viden, der kan dygtiggøre os og gøre os klogere på, hvordan vi kan udvikle samfundet. Derfor er det også relevant, at den økonomiske prioritering af forskningsmidler afspejler forskningens samfundsgavnlighed.

Det er vigtigt, at når der bruges penge på forskning, så skal det styrke det samfund, der i høj grad har ydet finansieringen af forskningsprojektet. Vi mener desuden, at universiteterne har en opgave i at være opmærksomme på, hvad der efterspørges af viden fra samfundet og erhvervslivet. Det skal ikke forstås som et udtryk for, at vi skal tilpasse forskningen fuldt ud efter den primære efterspørgsel, men forskningen har til tider været meget snævert fokuseret omkring de stærke og prestigefyldte forskningsmiljøer, der ikke nødvendigvis er dem, der har størst værdi på det givne tidspunkt.

Konkret mener vi, at de Akademiske Råd bør deltage i at udvikle en intern bevillingsfordelingsnøgle, hvor en større andel af midlerne til forskning fordeles efter samfundet og erhvervslivets efterspørgsel for at matche deres videns- og kompetencebehov, samt at der systematisk følges op på den samfunds- og erhvervsmæssige relevans. Sikrer man, at en ordentlig andel af midlerne fordeles efter samfunds- og erhvervsrelevans, vil det gavne den økonomiske vækst og danske virksomheders konkurrenceevne, samtidig med, at det styrker det danske forskningsmiljø som helhed i den mest aktuelle og nyskabende forskning. Derfor bør alle Akademiske Råd også udarbejde en strategi for at indfri dette.

Fri forskning gavner samfundet

At forskningen skal være samfundsrelevant, er ikke ensbetydende med, at al forskningen skal være ensporet til nytteoptimering for samfundet og erhvervslivet, men derimod, at forskningen skal undersøge emner, der kan berige samfundet med viden, der dygtiggør os og gør os mere kompetente til at agere som samfund.

Det gælder også viden indenfor emner, der ikke nødvendigvis er dem, der er mest oppe i tiden eller får mest politisk opmærksomhed. Ofte er det tilfældet, at emner får politisk og samfundsmæssig opmærksomhed, fordi der kommer ny viden til, der måske gør opmærksom på problematikker, man ikke var klar over eller som udfolder nuancer, som før var oversete. Det skal forskningen blive ved med.

Derfor er det også vigtigt, at vi insisterer på at prioritere en del af forskningsmidlerne til den frie forskning. Den frie forskning har ofte fungeret som katalysator for anden forskning og sikrer, at der ikke går populærtendenser i dansk forskning. Den frie forskning understøtter, at også emner, der ikke nødvendigvis har høj prioritet i den offentlige debat, fra politisk hånd og i erhvervslivet bliver

undersøgt, samt at disse problematikker også bliver afdækket. For os i Frit Forum er det essentielle, at det kan retfærdiggøres at have en samfundsmæssig værdi – om det så er fri eller strategisk forskning.

Den strategiske forskning skal nok klare sig økonomisk, da erhvervslivet har stor interesse i at understøtte denne, og derfor er det vigtigt, at der heroverfor er nogle, der også arbejder for den frie forsknings vilkår, så det sikres, at der også fremover afsættes midler til dette. Det vil vi i Frit Forum arbejde for.

Samtidig bør de Akademiske Råd også være opmærksomme på at understøtte grundforskningen indenfor det respektive fakultet. Med grundforskning skal forstås kernefagligheden, og dermed dét, der er grundlæggende for de uddannelser, der udbydes på fakultetet. Der skal selvfølgelig være plads til forskernes akademiske frihed, men man bør være opmærksom på også at styrke de grundlæggende elementer, der danner det faglige grundlag for de enkelte uddannelser og forskningen generelt.

Forskning af højeste kvalitet

I Frit Forum mener vi, at det skal prioriteres, at danske forskere skal være nogle af de førende indenfor deres respektive felter. Det skal være et mål i sig selv, at danske universiteter skal have verdensklasse forskere, og det er derfor essentielt, at der er fokus på kvaliteten af forskningen. Når universiteterne har forskere i verdensklasse, vil der følge en stærk faglighed inden området.

Som det er nu, er der skabt nogle uhensigtsmæssige incitamentstrukturer for forskere til at nedprioritere kvaliteten i forhold til kvantitet. Det gælder fx, at et stort antal af forskeres økonomi baserer sig på antal af publikationer samt for nogle endda antallet af tegn i disse. Sidstnævnte gælder især indenfor fag på humaniora og ved en række internationale fonde, men det er et generelt problem på tværs af hovedområderne, at der er så massivt et fokus på antal af publikationer. Det gør sig for eksempel gældende at forfremmelser og nye forskningsbevillinger ofte hænger helt tæt sammen med antallet af publikationer. Den incitamentsstruktur er meget uhensigtsmæssig. Det giver dels nogle unødvendigt lange forskningsartikler, og dels gør det, at forskerne ikke har mulighed for at fokusere deres energi på forskningsprocessen, fordi de er afhængige af at dele resultater løbende for at have økonomi til at fortsætte projektet. Man får ikke forskning i verdensklasse ved at skabe den type usunde incitamentstrukturer. I Frit Forum mener vi, at det er på

tide at få et opgør med dette, så forskerne får ro til at forske og ikke skal være afhængige af den økonomi, der er opbygget omkring deres publikationer og antallet af tegn i disse.

Lige muligheder for alle

I Frit Forum mener vi også, at unge forskere og forskertalenter skal prioriteres og understøttes, så de gives de bedst mulige rammer for at udvikle sig. Unge forskere og ph.d.-studerende får ofte begrænsede forskningsmidler, og det er ikke alle ph.d.-studerende, der forsker videre, hvorfor man i Akademisk Råd bør prioritere at knytte flere af dem til erhvervslivet. Dette understøtter en alsidig ph.d.-uddannelse og styrker universiteternes rolle i erhvervslivet.

Også her er det afgørende, at kvaliteten i forskeruddannelserne understøttes. Der skal være tid til at lære at forske og lære at formidle viden, om forskningen så udføres i samarbejde med det private eller ej. Som det er i dag, findes på flere danske universiteter nogle uhensigtsmæssige strukturer, hvor forskeruddannelsen og unge forskere nedprioriteres økonomisk i forhold til ældre forskeres mere prestigefyldte projekter. På den måde kan få veletablerede forskere år for år sikre sig rigtig mange midler, mens en masse nyere forskere må deles om resten for at finansiere deres projekter. I Frit Forum mener vi, at det er vigtigt, at Akademisk Råd er med til at sikre, at midlerne fordeles efter samfundsrelevans og ikke prestige, alder, køn eller lignende.

I Frit Forum mener vi grundlæggende, at alle skal have de samme muligheder for at opnå ansættelse, få tildelt forskningsmidler og udvikle sig på de danske universiteter. Inden for universiteternes domæne findes der køns- og aldersubalancer blandt de ansatte. I Frit Forum mener vi, at de Akademiske Råd skal gøre en aktiv indsats for at skabe en mere attraktiv arbejdsplads for alle køn, aldre og etniciteter. Det gælder fx brede stillingsopslag samt rum for forskellige typer rollemodeller undervejs i forskerkæden. I Frit Forum mener vi, at de Akademiske Råd bør have konkrete handlingsplaner, der skal understøtte lige muligheder for alle på fakultetet.

Samtidig bør universiteterne gøre arbejdskulturen- og strukturen familievenlig, så især yngre forskere kan få jobbet til at hænge sammen med familielivet. Man kan med fordel udnytte mulighederne for kontakt til arbejdspladserne under barselsorlov for forskere, der ønsker dette samt ved fx at oprette barselsfonde på de enkelte forskningsinstitutioner for at gøre det mere attraktivt at stifte familie i forskerjobbet.

Samtidig handler det om også at skabe strukturer, så forskere med børn kan udleve deres forskerpotentiale ordentligt. Det gælder fx i forhold til forskningsophold i udlandet. Hvor det er muligt, bør der gives mulighed for at opdele udlandsophold i flere kortere perioder, og der skal sikres en stabil økonomi under forskningsophold i udlandet. Den usikre økonomi og de lange perioder væk, der kan følge med disse, har den konsekvens, at det bliver uattraktivt for forskere med yngre børn at søge dem.

Bestyrelse

Bestyrelsen er universitetets øverste myndighed, og har ansvar for den overordnede og strategiske ledelse af universitetet. Som beskrevet i universitetsloven har bestyrelsen det overordnede ansvar for, at universitetet driver forskning og uddanner til højeste internationale niveau inden for de forskellige fagområder, samtidig med at universitetets midler forvaltes effektivt og til størst mulig gavn for samfundet. Dette tilslutter vi os i Frit Forum, hvorom vi dog mener, at der også her er plads til forbedring, når det handler om at opnå højeste internationale niveau.

Højt fagligt niveau og faglig kvalitet til alle studerende

At sikre det høje faglige niveau på de forskellige uddannelser er ikke noget, der alene kan gøres på institutniveau og i studienævnene. Der er nødt til at være et seriøst fokus på den opgave hele vejen igennem beslutningskæden, startende i bestyrelsen. Når der på studienævnsniveau foretages besparende tiltag, der udhuler fagligheden, kan det handle om forkerte prioriteringer i nævnet, men det kan også handle om strategiske målsætninger, nedsat af bestyrelsen, der for at blive implementeret, kan ende med at ramme fagenes faglighed.

Som det er i dag, bliver især humanistiske men også samfundsvidenskabelige uddannelsers faglighed udhulet ved, at kravene sænkes, så de studerende klarer sig igennem ved at være relativt mindre dygtige end tidligere. Som beskrevet indledningsvis i dette papir, handler det i høj grad om, at det øgede optag i kombination med de uhensigtsmæssige, økonomiske incitamentstrukturer har presset det faglige niveau og kvaliteten af uddannelserne. Universiteterne får penge efter, hvor mange studerende der gennemfører, hvilket har givet et incitament til at optage flere og lade dem slippe igennem nemmere, for at universiteterne kan få flere penge i kassen. Således har

universiteterne over en bred kam reduceret pensæene, lempet eksamenskrav, kortet speciale og bachelor ned og fjernet forsvar m.m. Det har meget naturligt haft den konsekvens, at vi nu uddanner akademikere, der er fagligt svagere end for 10-20 år siden.

Samtidig har universiteterne haft en tendens til at kanalisere midler fra nogle hovedområder til andre. På den måde har man over de sidste mange år kunnet se en tendens til, at økonomien hos bl.a. humaniora og samfundsvidenskab er blevet svækket til fordel for det naturvidenskabelige hovedområde. Dette kan der godt være noget fornuft i, da der er flere udgifter i at uddanne fx en medicinstuderende, end en litteraturvidenskabsstuderende. Dog er det vigtigt, at den interne omfordeling ikke udhuler kvaliteten fra de hovedområder, hvor der bliver fjernet midler samt at der udarbejdes en plan for, hvordan man sikrer den faglige kvalitet, når der fjernes midler.

Selv om den offentlige bevillingsstruktur ikke er noget, universiteterne er har valgt, er det stadig deres ansvar at sikre, at det ikke har den konsekvens, at fagligheden bliver udvandet, og niveauet dykker. Som det er fremført gennem dette papir, er der også meget, universiteternes beslutningsorganer kan gøre for at modarbejde den stadig faldende kvalitet. Det er dog helt afgørende, at det udspringer fra den øverste myndighed, bestyrelsen. Det skal være en kerneopgave for bestyrelserne at sikre en udvikling, hvor de uddannelser, der i årevis har lidt under stadig ringere faglighed, bliver løftet og styrket. Derfor bør det også være et selvstændigt led i universiteternes strategier, der fastlægges af bestyrelserne, at genopbygge og sikre et højt fagligt niveau og høj kvalitet på alle fag.

Dimittender til fremtidens arbejdsmarked

Flere søger i dag mod universiteterne, og flere arbejdsgivere efterspørger akademikere end nogensinde før. I takt med den udvikling har universiteternes rolle ændret sig fra at være en mere ren vidensgenerende uddannelsesinstitution til også at generere en økonomisk udvikling samt have en udbedt erhvervsforberedende rolle. Universiteterne skal både uddanne højt specialiserede kandidater men også uddanne rigtig mange til det meget varierede arbejdsmarked. Det stiller krav til universiteterne om at formidle, hvilke kompetencer netop deres studerende kan tilbyde erhvervslivet.

Noget tyder nemlig på, at erhvervslivet er tvivl om, hvad dimittender fra især nogle uddannelser kan tilbyde. Derfor er det vigtigt, at universiteterne sikrer en knytning mellem de studerende og

arbejdsmarkedet, allerede mens de studerende går på studierne. Som nævnt tidligere kan dette ske gennem tiltag som praktik. Det er dog essentielt, at det er forankret i et mere bredtfavnende strategisk fokus fra bestyrelsens side. Derfor mener vi i Frit Forum også, at bestyrelserne bør fastsætte det som et selvstændigt strategipunkt for de enkelte universiteter, at erhvervslivet skal være klar over, hvad deres studerende, fra alle fag, kan tilbyde.

Det er vigtigt, at tiltag som praktik og lignende bliver opkvalificeret, så arbejdsmarkedet får kendskab til de studerendes evner, uden at det går ud over studiekvaliteten. For mange kan det være en konsekvens, at tiden prioriteres på studiejobbet i stedet for studiet for at sikre det gode dimittendjob. Derfor bør det også være et strategisk fokus fra bestyrelserne dels selvfølgelig, at alle studier reelt skal være fuldtidsstudier og sideløbende at gøre dette klart for erhvervslivet. Det er afgørende, at de bliver klar over, at de ikke kan forvente, at de studerende lægger op mod en halv arbejdsuge på studiejobbet, men holder sig omkring de anbefalede 10 timer om ugen. De studerendes førsteprioritet bør være studierne, og det skal arbejdsmarkedet respektere.

Afslutning

I Frit Forum mener vi, at vi med disse ændringer kan initiere et kvalitetsmæssigt løft af de danske universiteter samt styrke forholdet mellem universitetsverdenen og det akademiske arbejdsmarked.

Forslagene er, som indledningsvist nævnt, ikke udtømmende for de problematikker de danske universiteter står overfor, men de fungerer som markør for, hvor vi i Frit Forum mener, at det bør gøres en indsats for at styre universiteterne i den rigtige retning. Derfor er det også vigtigt, at Frit Forums valgte altid er på vagt overfor nye tiltag, universiteterne laver, der kan være med til at udhule kvaliteten af uddannelserne.

Frit Forums valgte har med dette program et politisk kompas, der udfolder, hvordan universitetet kan styres i en mere fri, lige og solidarisk retning.